

עלון העמותה הישראלית

ISTA Newsletter

לטיפול במשחק בחול

אוגוסט August 2024

גיליון מס' 2

ברוכות הבאות וברוכים הבאים
לעלון של קהילת הטיפול במשחק בחול!

Welcome to our
Sandplay Community Newsletter!

תוכן הגיליון:

- פגישה של נשיאת העמותה (באנגלית ובעברית) מאת ד"ר רובין צייגר
- הטיפול במשחק בחול במרכזי מפונים מאת יעל ברזון
- 8 מפגשי הדרכה פתוחים בזום על משחק בחול של מפונים בבתי מלון מאת לינור שטיינהרדט
- התכנית הדו-שנתית להכשרת מטפלים במשחק בחול של לינור שטיינהרדט וסינדי רסקין מאת לינור שטיינהרדט
- מה לימדתי ומה למדתי בביקור בסין מאת מיכל טרודרט
- מגיבורי-העל ואיש החול לאלבית מאת רוני גונן-שמחוני
- פינת ההיכרות עם מטפלות חדשות וסטודנטיות: הטרנספורמציה של החול מאת עדאלה חלבי
- שבעה מאמרים של חברי ISTA בז'ורנל האמריקאי של משחק בחול (JST 2023) מאת לינור שטיינהרדט
- קול קורא לגיליונות הבאים!

ע"מ 2-5
ע"מ 5-7
ע"מ 7
ע"מ 8
ע"מ 9-11
ע"מ 12-13
ע"מ 14
ע"מ 15
ע"מ 16

Reflections from the president

ד"ר רובין ב. צי"גר

(עברית אחרי אנגלית)

In the craziest of times for all of us, I want to begin with what I am grateful for in our sandplay community. When I took on the position of president two years ago, I had no idea of the complexity and trauma we were all to face in this country after October 7th and the ongoing war. I am proud to be part of a group of such caring and dedicated individuals, each doing their part in their ways. Below is a small sample of all the work that continues.

First and foremost, I thank all the dedicated sandplay therapists, practitioners, and students who have continued to offer their time and love to work with the children and families displaced and traumatized by the war. I am continually amazed by the magical power of the sand to hold and heal trauma. I especially applaud the leadership and organizational skills of Michal Troudart and Michelle Mendelowitz-Yuval in all that they have done to put together sandplay rooms in this country.

Lenore and Cindy also bring an update on their training below, as well as special supervision that was offered in the time of war.

I appreciate Bert Meltzer's support and representation of us with our international colleagues at a time when the world does not always understand our current reality.

We are also blessed by several international colleagues who have reached out to us by letters and/or offered us support in other ways. This includes Martin Kalff, Ruth Noele-Herman, and Jill Kaplan.

I want to applaud the vision of Yael Bruno, who has worked in the North of our country, an underserved part of our country. For 6 years, under the auspices of the Ministry of Education, she has offered an introduction to sandplay therapy each summer to experienced art therapists, hoping to bring them to our official training programs. About a year ago, Yael and I began to plan to offer a new training program to serve this part of the

country. We had a plan with a group of about eight prior to the war and then the war broke out. We were skeptical the training would happen, yet we ended the war year with five wonderful students. And miracle of miracles, with the supporting letter of our President Takuji Natori san, we were able to receive recognition by the Statewide Ministry of Education for all of our official sandplay training courses. In this vein we would like to introduce to you one of our students, Adala, below.

Below is a beautiful piece by Roni Gonen-Simchoni on the sandplay process of a 10-year old boy. We thank Roni and the boy and his family for allowing us to hear of his deep process.

Our sandplay therapists and teachers continue to represent us in our international community. Michal Troudart writes a heartwarming article about her trip to China to teach. I am particularly fascinated by the symbols and images that she introduces to us.

In addition, Debbie Jivan presented a paper at the conference of the Sandplay Therapists of America in Santa Fe, New Mexico. She returned with inspirations from her meetings with our founding elders, as well as her exposure to the rich Native American culture. She will hopefully grace us with an article next time.

Lenore Steinhardt has put together a short piece on the the fruitful publications of our members.

Finally, I would like to share one more personal reflection. The power of the sandplay helped me through the chaos and fear, as well as providing a place for hope. Sometimes in the darkness of the night in the safety of my home clinic/temenos I created in front of my window to the outside world. As I reflect upon the sadness and fear, my community and my profession help give me hope.

Together we can each do our part in tikun olam.

בתקופה מטורפת זו עבור כולנו, ברצוני להתחיל בדבר שעליו אני אסירת תודה בקהילת המשחק בחול שלנו. כאשר קיבלתי על עצמי את תפקיד הנשיאה לפני שנתיים, לא היה לי מושג לגבי המורכבות והטראומה שעמן יהיה עלינו להתמודד לאחר ה-7 באוקטובר והמלחמה המתמשכת. אני גאה להיות חלק מקבוצת אנשים כל כך מסורים ואת ואכפתיים, בה כולן. ממלאות. את תפקידן. בדרכן. בהמשך נביא דוגמאות קטנות מתוך העבודה שממשיכה. בראש ובראשונה ברצוני להודות לכל המטפלות, המתמחות והסטודנטיות במשחק בחול אשר ממשיכות לתרום מזמן ומאהבתן בעבודה עם הילדים ומשפחות המפונים שחוו את טראומות המלחמה. אני נדהמת שוב ושוב מכוחו הקסום של החול להחזיק ולרפא טראומה. ברצוני לשבח במיוחד את יכולת המנהיגות והארגון של מיכל טרודרט ומישל מנדלוביץ-יובל במאמצייהן לפתוח חדרי משחק בחול ברחבי הארץ.

אני גם רוצה להזכיר את השפעתם החשובה של רינה פורת וברט מלצר על המודל הנוכחי של טיפול קבוצתי בנפגעי טראומות המלחמה. רינה וברט הפעילו במשך שנים קבוצות של משחק בחול בשדרות כדי לטפל בילדים עם טראומה מתמשכת. אנו מכירות בתבונתם, בחזונם ובעזרה שהעניקו לנו בהתמודדות עם הטראומה הנוראה שאחרי ה-7 באוקטובר. גם לינור שטיינהרדט וסינדי רסקין מעדכנות לגבי תכנית הלימודים שלהן ובנושא ההדרכה הייחודית שהן נותנות בעת מלחמה.

ראוי להעריכה ברט מלצר, אשר תומך ומייצג אותנו אל מול הקולגות בארגון הבינלאומי בתקופה שבה העולם לא תמיד מבין את מציאות חיינו. בורכנו במספר קולגות מחו"ל אשר שלחו מכתבים ואו הציעו תמיכה בדרכים אחרות, ביניהם מרטין קאלף, רות גואל-הרמן וג'יל קפלן.

ברצוני לשבח את חזונה של יעל ברונו שעבדה בצפון הארץ, אזור מקופח בארצנו. במשך שש שנים יעל העבירה בכל קיץ קורס מבוא בטיפול במשחק בחול במסגרת משרד החינוך למטפלות באמנות מנוסות, בתקווה שיגיעו בעתיד לתוכניות הלימודים הרשמיות שלנו. לפני כשנה יעל ואני תכננו לתת תכנית הכשרה חדשה בצפון. אספנו קבוצה של שמונה תלמידות, אך עם פרוץ המלחמה היינו ספקניות לגבי המשך קיום התוכנית. לבסוף סיימנו את השנה הראשונה עם חמש תלמידות נפלאות. באופן פלאי, בעזרת מכתב תמיכה מנשיא ISST טאקוויזי נאטורי סאן, הצלחנו לקבל הכרה של משרד החינוך עבור כל הקורסים הרשמיים של משחק בחול. ברוח זו נרצה להכיר לכם את אחת מהתלמידות, עדאלה, שכותבת כאן.

בהמשך תפגשו תיאור יפה מאת רוני גונן-שמחוני של תהליך טיפול במשחק בחול עם ילד בן 10. אנו מודות לרוני וכן לילד ולמשפחתו על שאפשרו לנו לשמוע על התהליך העמוק שעבר.

המטפלות והמורות שלנו ממשיכות לייצגנו בקרב הקהילה הבינלאומית. מיכל טרודרט כותבת מאמר מחמם לב על הנסיעה שלה ללמד בסין. אני מוקסמת במיוחד מהסמלים והדימויים שהיא מכירה לנו כאן.

בנוסף, דבי ג'ואן הציגה מאמר בכנס האמריקאי למשחק בחול בסנטה פה, ניו-מקסיקו. היא שבה מלאת השראה מהמפגש עם המייסדות הוותיקות של המשחק בחול, כמו גם מהתרבות הילידית האמריקנית העשירה. נקווה שבעתיד היא תשתף אותנו בכתבה על הנושא.

לינור שטיינהרדט מסכמת את הפרסומים הפוריים של חברינו וחברותינו לעמותה.

ברצוני לשתף ברפלקציה אישית אחרונה. כוחו של המשחק בחול עזר לי לצלוח אל הכאוס והפחד וסיפקו לי מקום בטוח של תקווה. לעתים בחשכת הליל, בקליניקה הביתית שלי, הטמנוס הבטוח, אני יוצרת מול חלוני הפונה אל העולם שבחוץ. בעודי מהרהרת בעצב ובפחדים, קהילתי ועבודתי מעניקות לי תקווה.

ביחד נוכל כל אחד ואחת מאתנו למלא את תפקידינו בתיקון עולם.

הטיפול במשחק בחול במרכזי המפונים

יעל ברונ

הטיפול במשחק בחול מתגלה במלוא חשיבותו מאז ה-7 לאוקטובר. המשחק בחול מגלה איכויות מרקוריות של השתנות והתאמה, התחברות, ריפוי והקלה על סבלם של בני האדם - ילדים, מתבגרים ומבוגרים. האיכות המרפאת של ארגז החול במצבי טראומה כבר תרמה בעבר לילדי שדרות ובמיוחד בפרויקט של ברט מלצר ורינה פורת (2002) ותלמידיהם שעבדו לאורך השנה במפגשים חוזרים עם קבוצות ילדים. גם סינתיה רסקין עובדת מזה שנים בקליניקה של "חוסן" באשקלון.

מיכל טרודרט תיארה בגיליון הקודם את ההתארגנות המופלאה במלונות המפונים למתן מענה מהיר מיד לאחר ה"שבת השחורה" והמלחמה שבעקבותיה. בשלושת החודשים הראשונים למלחמה שימש הטיפול במשחק החול כאפיק טיפול חירום ייחודי, מענה קצר מועד לילדים ומתבגרים שיצרו ארגז בודד או סדרה קצרה של תמונות חול. עתה החלו חלק מתושבי הדרום לחזור ליישובים המרוחקים יותר מהגבול אשר פחות נפגעו פיזית. התגבשה ההבנה שהילדים יזדקקו גם לטיפול מתמשך וכי המשחק בחול יוכל להוות כלי מתאים בתהליכים אלו.

כך מצאתי את עצמי אוספת את "חדר הטיפול במשחק בחול" מהסטודיו הבטוח במלון קיבוץ רמת רחל שהתרוקן מהמפונים מידיה הנאמנות של טלילה נבון, ונוודת עמו למרכז הטיפול שנפתח עבור המפונים בכפר הנופש "משאבים" שבמשאבי שדה. באופן סינכרוני, שותפתי לחדר הטיפול, טלי גורדין-ביטון, התגלתה כמטפלת במשחק בחול ותלמידה של ברט מלצר. במשך יום בשבוע הפך חדר הטיפול כבמטה קסם לחדר טיפול במשחק בחול. נערות דרוזיות מכיתת חנ"מ עיצבו וצבעו עבורו קשתות בענן, שמש וירח, גשרים והרי געש. לטיפול הגיעו ילדים צעירים וילדי בית ספר, כולם ביקשו לבוא למפגשים ביחד עם הוריהם, חשים את הצורך בריפוי הקשר והאמון שנפגעו באותן שעות פחד ו'חושך אימים', בדידות וחוסר ודאות בממ"ד ובהימלטות אל מקום מבטחים הרחוק מהבית דרך מראות קשים מנשוא.

חדר טיפול במשחק בחול בשדרות

בהדרגה החלו המשפחות לצאת ממרכז המפונים לדירות שכורות ומהן בחזרה לבתים או לשכונות יעודיות לחברי אותם קיבוצים שלא ניתן לשוב אליהם. הטיפול ליווה את התהליכים הללו, מעברים בין מקומות מגורים צפופים, ישנים, זרים וזמניים לבין התקווה לחזור "הביתה". ארגזי החול שיקפו את התהליך - תמונות חול קשות וכאוטיות של הרס, אכזריות, חוסר אונים, פציעה ומוות שיקפו את מה שלא ניתן להיאמר. ארגז פלסטיק תכול הוצף שוב ושוב במים המטביעים דמויות ילדים ומבוגרים, קברים, שלדים וגולגולות. בהדרגה החלו גורמי ריפוי להופיע, בתחילה מחוץ לארגז, על שולחן סמוך: פנסים קטנטנים מודלקים בחדר טיפול מוחשך או דהירת אמבולנסים רועשת על השטיח או ברחבי החדר. עד שלבסוף ניתן היה להכניסם לתוך החלל הבטוח והמוגן של הארגז - צוותים וציוד רפואי, בעלי חיים מגינים, נרות, אוצרות ואבני חן. עם התגברות כוחות האגו הצליחו הילדים ללוות את התימות שבארגזים בסיפורים ואגדות שהמציאו והציגו, בציורים ופסלי חימר מהדמיון ומזכרונות מתקופות בטוחות ומאושרות בחייהם.

במהלך שבעה חודשים, הטיפוליים הדיאדיים הותאמו לצרכי הילדים והמשפחות (שולבו בהם גם התערבויות נוספות במצבי טראומה קשים כגון CPP, EMDR, Theraplay). הנוכחות של ההורים בטיפול חשפה אותם לעולמם הפנימי ולחוויותיהם של ילדם או ילדתם, לעיתים מעוררות כאב ותחושות אשם על שלא הצליחו להגן עליהם מפני מה שעברו. בתהליך הטיפול הצליחו ההורים גם לראות את כוחות הנפש העצומים והאומץ שגילו ואפשרו את ההצלה שלהם ושל ילדיהם. רוב הטיפולים הסתיימו ביצירת נרטיב משותף לילד ולהורים, סיפור של טראומה והצלה שהצטרף לאלבום של תמונות החול שנוצרו בטיפול.

ברצוני להודות במיוחד למיכל טרודרט שהדריכה אותי ואת המטפלות הנוספות במרכזי המפונים, בים המלח ובחדרי הטיפול בשדרות. לכל אורך הדרך היא תמכה ולוותה אותי כמטפלת והייתה שותפה לרגעי הכאב הבלתי נסבל של הילדים ולהנצת הריפוי והתקווה.

פורת ר. ומלצר, ב. (2002). דימויי מלחמה ודימויי שלום ב"משחק בחול, בתוך: המשחק: "מבט מהפסיכואנליזה וממקום אחר", מאת פרוני, א., משכל הוצאה לאור, תל אביב.

8 מפגשי הדרכה פתוחים בזום על משחק בחול של מפונים בבתי מלון מאת לינור שטיינהרדט

לאחר שמשפחות רבות הופנו למגורים בבתי מלון עקב מלחמת 7 לאוקטובר, נוצרו חדרי טיפול במשחק בחול עם מטפלים מתנדבים, שאיפשרו הבעה טיפולית במשחק בחול לילדי המפונים. בגלל הצורך להבין את ההבעה הסימבולית בארגזי החול בתנאים הבלתי שגרתיים, לינור שטיינהרדט, רובין זייגר ובתי לוונשטיין יזמו מפגשי הדרכה פתוחים בזום של שעה וחצי למטפלים המבקשים הדרכה על העבודות של מטופליהם. הוזמנו להשתתף גם קהל המטפלים במשחק בחול המעוניינים לצפות וללמוד על שימוש בלתי שגרתית של משחק בחול בתקופה של טראומה לאומית. בתחילה ראינו ריבוי של סימבולים כגון חיילים, כלובים וגדרות, שלעתים היו מכוסים על ידי עצים וצמחיה. לאחר כמה חדשים, אפשר היה להבחין בתהליכים אישיים של ילדים שטופלו באופן סדיר, ובשינוי בסוג הסימבולים וסצנות רגועות יותר.

מה לימדתי ומה למדתי

בביקור בסין

מיכל טרודרט

נפלה בחלקי הזכות להתארח ב-Oriental Academy for Analytical Psychology בגואנגז'ו שבסין. האקדמיה קיימה ביולי שבוע הכשרה אינטנסיבי לתלמידיה הרבים, שלומדים לימודים יוגיאניים ולימודי טיפול במשחק בחול. בתוכנית לימדו פרופ' היונג שן (רביעי מימין), נשיא האקדמיה, ו-Cai Chenghou (ראשון מימין), נשיא האגודה הסינית של טיפול במשחק בחול, CSST (the Chinese society of ISST), וכן לוריין פרידל (שלישית מימין) מהוואי ואני. אתנו בתמונה שתי המתורגמות - רזבי שניה מימין וקוקו משמאל.

במהלך שבוע ההכשרה נתתי שלוש הרצאות, שלוש הדרכות קבוצתיות ומספר הדרכות אינדיבידואליות. ההרצאה הראשונה היתה בנושא ארכיטיפ הצל, עם דוגמאות קליניות מטיפול במשחק בחול. שתי ההרצאות הנוספות התמקדו בספרו של אריך נוימן על מקורות התודעה, ותרומתו להבנת תהליכים במשחק בחול. בהרצאות השתתפו כמאתיים מטפלים ועוד כמאה אונליין. הקהל היה קשוב ועירני, רבים מהם קראו את ספריו של נוימן שתורגמו לסינית, ושאלו שאלות שחלקן העידו על הבנה עמוקה.

קבלת הפנים והכנסת האורחים שזכיתי להן היו חמות בצורה יוצאת דופן, מרגשות ומחממות את הלב.

כמו בכל מפגש עם תרבות שונה, למדתי הרבה, הן על החברה, אורח החיים והחינוך בסין, הן על התרבות והמסורת, והן על הסימבוליקה. אתן מספר דוגמאות.

לאריה יש מקום מיוחד בתרבות הסינית. האריה נחשב לחיה מיתית לגירוש רוחות רעות. האריות, כמו גם דימויים אחרים, מופיעים לעתים קרובות בזוגות בתרבות הסינית. המספר שתיים מסמל זוג, המייצג הרמוניה ואיזון, שפע ונוחות. "דברים טובים באים בזוגות" אומר פתגם סיני.

האריה המתעורר שבתמונה הוא ייצוג של העצמת כוחה של האומה הסינית ושל ביסוס נשמתה של סין. האריה המתעורר בעל משמעויות רבות, שהמרכזיות בהן הן אומץ לבו, כוחו ועצמאותו. בחגיגות ואירועים רבים נחשבת הופעתו של האריה המתעורר לאות משמח המביא מזל טוב, רווחה ושגשוג.

בכניסה למבנים רבים ניתן למצוא זוג אריות. גם בכניסה למקדשים בודהיסטיים בסין, מופיע צמד אריות, הנחשבים כשומרים של הבודהא. הנקבה משחקת עם גור אריות שהיא מחזיקה תחת רגלה, והזכר משחק עם כדור שהוא מחזיק תחת רגלו. האריות השומרים מקורם בשושלת טאנג (618-907), שם נחשבו כמגינים על האמת.

דימוי מעניין נוסף שנתקלתי בו, הוא כף רגל ועליה עכביש. העכביש גם הוא בעל משמעויות רבות בתרבות הסינית. בפנג שוואי עכבישים נתפסים לעיתים קרובות כסמלים של עושר וחגיגה. בימי קדם עכבישים נתפסו כסמל לחוכמה ויצירתיות בשל יכולתם לטוות את רשת הקורים. הם נחשבו כבעלי תובנה שמסמלת דיוק של צלף. העכביש בתרבות העתיקה היה סמל למזל טוב ולשפע. שמונה רגליו של העכביש מסמלות "ידיים גורפות כסף", מה שהופך אותם למומחים בצבירת הון.

בתרבות של מספר מיעוטים בסין, כגון אנשי שבט Li, העכבישים הם חייט טוטם, בשל צורתו של מלך העכבישים, הדומה לישות אלוהית. עם זאת, בספרות מוזכרת גם איכותו הצלית של העכביש, שעלולה לעורר פחד ודחייה.

הדימוי של עכביש על הרגל מסמל את הגישה של להיות מרוצים ממה שיש, במקום לרצות עוד ועוד. זה קשור לדמיון בצליל בשפה הסינית, בין "עכביש על רגל" לבין "שביעות רצון". אך אפשר לחשוב גם על מציאת סיפוק במעשים וביכולות, בדומה לעכביש הטווה את קוריו.

הדימוי האחרון שאתיחס אליו הוא מתנה מיוחדת שקבלתי מלוריין בטיול נפלא בן שלושה ימים שעשינו אחרי שבוע ההוראה. מדובר בפסלון של שמונה בני האלמוות על גבי ספינת דרקון.

המוטיב של שמונה בני אלמוות הסינים מקורו במיתולוגיה הטאואיסטית ומופיע הרבה באמנות הסינית. מדובר בשמונה בני אלמוות - ששה גברים ושתי נשים - שמסתובבים ברחבי העולם ועוזרים לבני האדם במצוקותיהם, ומלמדים חלק מבני האדם את הדרך לסוד אריכות החיים. ניתן להעביר את הכוח של כל בן אלמוות לכלי שיכול להעניק חיים או להרוס את הרוע. השמונה חצו את ים המזרח הסוער בזכות כוחות הקסם שלהם. חציית הים הסוער הפכה לסמל של התגברות על כל המכשולים בעזרת מיזמנויות מיוחדות.

התכנית הדו-שנתית להכשרת מטפלים במשחק בחול

של לינור שטיינהרדט וסינדי רסקין

מאת לינור שטיינהרדט

בגלל מלחמת 7 לאוקטובר, דחינו בכמה חודשים את התחלת תכנית הלימודים למשחק בחול של שנה ב'. התחלנו בחודש ינואר 2024, והצלחנו לסיים את כל 8 יחידות הלימוד, כל אחת באורך 7 שעות עגולות, עד חודש יוני. רוב המפגשים התקיימו בזום כאשר נסיעות לתל אביב היו מסוכנות בגלל סכנה לא צפויה של התקפת טילים על אזורים שונים בארץ. בנוסף לתוכנית התיאורטית המתוכננת צירפנו שלוש מרצות אורחות: מישל מנדלוביץ-יובל הרצתה על משחק בחול בהתפתחות הגברי אצל ילד צעיר, ועל המסגרות הבלתי פורמליות של משחק בחול בבתי מלון עם מפונים ילדים בגלל המלחמה. ליאלה אברמוביץ הציגה מקרה של משחק בחול של נערה מתבגרת המאושפזת במחלקה סגורה בבית חולים פסיכיאטרי, ומקרה נוסף בנושא אבל אצל ילדה צעירה שאימה נפטרה. בתי לוונשטיין הציגה תהליך של משחק בחול עם ילד שמאובחן עם אוטיזם, וכן הרצאה על הקשר של משחק בחול לבודהיזם דרך הצגת סדרת "10 תמונות של חיפוש השור" הסיני מהמאה ה-12. הסטודנטים גם הציגו בפני הקבוצה את מחקריהם על סימבולים. הערבוב של מקורות אמפליפיקציה מהמזרח, עולם האיסלם, מזרח אירופה ותרבות המערב הוסיפו עומק לסימבולים של הצפרדע, הצב, הגשר, שחור ולבן, והבור.

מגיבורי-העל ואיש החול לאלבית

מאת רוני גונן-שמחוני

לוני (שם בדוי) בן ה-10 מביא איתו עיסוק אינטנסיבי בגיבורי-על ואלה ממלאים את עולמו. הוא מגלה בקיאות רבה ומספר לי את הסרט האחרון שראה בהתרגשות ובפרטי פרטים. אני מגלה שקשה לי לעקוב אחר המניעים של הדמויות, וחושבת לעצמי שכנראה זו בעיה שלי שאני מחפשת כאן ערכים ומסר. תוך כדי סיפור אני מבינה שהמסר מבחינת לוני הוא הכוחות והיכולות המופלאות של הגיבורים, ללא אבחנה חדה בין טובים לרעים, מאחר וכולם ניחנו ביכולות הרס אדירות אך גם ביכולות מופלאות להציל את העולם מכלייה.

באחת הפגישות לוני סיפר לי על גיבור-על חדש בשביל שנינו, איש החול. בחול הרטוב הוא ניסה לבנות את איש החול בתלת ממד, וכשזה לא הלך, יצר בחול תבליט פנים שלו והעמיד סביבו את כל בובות גיבורי-העל. אחד אחד ניגשו הגיבורים להילחם באיש החול, ואמנם פרקו אותו, אך תוך כדי כך נקברו בעצמם בחול. הפעם הגיבורים כולם היו מנוצחים. כוח החול, הסביר לוני, חזק מכולם.

אחרי כל כישלון של גיבור, לוני יצר מחדש את הפנים המבהילות של איש החול, כשהעיניים הן שני חורים עמוקים וחריץ מעוקל מהווה חיוך רחב מצד לצד. החיוך, הסביר לוני, זו התוספת שלו לדמות.

דרך איש החול השליטה בקרב עברה לידיים של לוני, גוף החול הפך למשמעותי ביותר ונהיה הגיבור בסיפור שלו.

נפשו של לוני מוצאת במלחמות הגיבורים הדהוד ומענה לרגשות חיוביים ושליליים, למתח ולאלימות שעולה בו מול קשיים משפחתיים וחברתיים ומצד שני אפשרות של חיבור לכוחות פנימיים, מתן עזרה והצלה.

הנטייה ההורית היא לראות בעיסוק בגיבורי-העל סוג של בריחה, התמכרות לאלימות, ללא-מוסרי, סטייה מהדרך. הילד שלא יכול לעצור את התשוקה שלו לגיבורי-העל מראה שאלה עוזרים לו לפרש את המציאות המורכבת, לברר מה הם כוחותיו ולמקם את עצמו מחדש במשפחה ובעולם.

איש החול שהופיע אצל לוני בארגז החול כסמל עוצמתי, שלח אותי לחיפוש אחר הדמות ומשמעותה.

איש החול מופיע ב"סיפורי הופמן" כסיפור אימה מיתי אותו מספרת האומנת לילד נתנאל, בסגנון של 'אם לא תעצום עיניים ותישן יבוא איש החול ויעקור את עיניך'. איש החול בסיפור מהווה ביטוי לכל החרדות והפחדים של הילד: מפלצת, דמות מאיימת שמביאה איתה מצוקה ואובדן ומעוררת תיעוב. הילד מזהה את איש החול עם ידיד של אביו, שמראהו מכוער ודוחה ופיו מעקם ומתעוות בצחוק זדוני. הידיד הזה נתפס בעיני נתנאל כמי שמרחיק אותו מאביו והוא הופך לנושא בחלומות ביעותים, בהם הילד החולם כמעט מאבד את עיניו.

במסה "האלבית" מת"חס פרויד למוטיב 'איש החול' בסיפורי הופמן כהעמקה במונח 'אלבית'. פרושים מילוניים למושג 'אלבית' על-פי פרויד: לא נעים, לא נוח, זר, מדאיג, מבשר רע, מאיים, דמוני, מצמרר - כל מה שהפוך ל'בית', שהוא כל ששייך לבית, לא זר, מוכר, מאולף, קרוב ונאמן, ידוע היטב.

יחד עם זאת הביתי הוא גם חבוי, מוחזק בסתר, אישי, חשאי, שמור. זאת אומרת, הביתי מחזיק בתוכו את ה'אלבית' - אלביתי הוא כל מה שעליו להישמר בסוד והתגלה. (פרויד, 2012, עמ' 220)

ה'אלבית' מעורר מצד אחד תחושה של חוסר אונים, ומצד שני גם כוח רב. כוח-על כמו כוח המחשבה או כוחות מאגיה וכישוף, השייכים מן הסתם לקטגוריה של 'אלבית', ואיתם גם אמונות וחרדות (מפני עין הרע, למשל).

"..רושם אלביתי נוצר לעיתים קרובות ובקלות כאשר הגבול בין הדמיון למציאות מיטשטש, כאשר משהו שעד כה תפסנו כפנטסטי מופיע לפנינו כמציאות, כאשר הסמל לוקח על עצמו את תפקודו ומשמעותו המלאים של המסומל..." (פרויד, 2012, עמ' 265).

בתמונת החול של לוני איש החול כביכול בולע את כל כוחות גיבורי-העל ולוני עצמו הופך להיות איש החול החזק והמאיים כאחד, אלביתי וביתי כאחד.

יקום גיבורי-העל מטשטש את הגבול בין דמיון למציאות, הופך את הבלתי-אפשרי לאפשרי ועוסק במילוי משאלות, בכוחות נסתרים, ביכולות-על של המחשבות, בהחייאת המתים, בפרוק החומר/הגוף ובהרכבתו מחדש, וגם בחרדות ובפחדים הכמוסים ביותר. סיפורי הגיבורים מזמנים אפשרות לחוות רגשות חרדה, מתח ואימה יחד עם ההתגברות עליהם, מה עוד שהניצחון תמיד מובטח - הגיבור ימצא דרך לנצח, המת יקום לתחייה, הנבל יתפרק מנשקו ואולי אפילו ישנה את אופיו. בתחום הבדיון הכל אפשרי ואין בכך שום דבר אלביתי. אך כשאלה נשתלים במציאות - הם הופכים לאלביתיים.

האם יכול להיות שהערצת גיבורי-העל וצלילה לתוך היקום הבדיוני מאפשרת לחיות את הביתי והאלביתי בו בזמן? האם זו דרך להתגבר על החרדה שהמציאות מעוררת?

מקורות:

סרטי מארוול

ז. פרויד, האלבית, תרגום ד"ר ר. גינזבורג, הוצאת רסלינג 2012
את"א הופמן, איש החול, תרגום נ. מירסקי, הוצאת הקיבוץ המאוחד

שבעה מאמרים של חברי ISTA בז'ורנל האמריקאי למשחק בחול (JST)

מאת לינור שטיינהרדט

חברות וחברי ISTA תרמו שבעה מאמרים לשני הגיליונות של הז'ורנל האמריקאי בשנת 2023:

בגיליון: Vol. 23, number 1

מאמרו של ד"ר מרק בורץ נקרא "בצומת שבין חיים ומוות: על אבל, מטרה וארכיטיפי היתום". המאמר חוקר תלומות וסצנות מארגז החול של ילד בן תשע שאמו נפטרה, וממחיש את ההפעלה של הדימוי הארכיטיפי של היתום, קלינית וסימבולית.

ד"ר רובין צייגר כתבה על "הברכה של שבירת הכלים: הרס ולידה מחדש בטיפול במשחק בחול". היא מציגה את מיתוס הבריאה הקבלי שנקרא "שבירת הכלים", ודנה בחומר קליני של ילדים ומבוגרים לאור המיתוס. היא מדגישה שהרס ובניה מחדש הם חוויות עוצמתיות אשר חשוב שמטפלים ומטפלות יהיו בקשר עימן.

לינור שטיינהרדט סוקרת את ההיבטים החווייתיים מהכנס ה-26 של הארגון הבינלאומי של משחק בחול: "מפגש של מזרח ומערב", שהתקיים בהרי ירושלים במרץ 2023, שארגנה ואירחה העמותה הישראלית לטיפול במשחק בחול.

בגיליון: Vol. 23, number 2

מאמרה של מיכל טרודרט המבוסס על הרצאתה בכנס ISST שנערך בירושלים במרץ 2023, נקרא "כשמזרח ומערב הופכים ללא-רלבנטיים: ה"מציאות האחדותית" של נוימן והרלבנטיות שלה למשחק בחול", בוחן את מושג המציאות האחידה של אריך נוימן ודן ברלוונטיות שלו לסינכרוניות ולחוויות נומינוזיות בטיפול במשחק בחול.

המאמר של לינור שטיינהרדט נקרא "הצבע הכחול: השפעתו הגופנית והנפשית כמשטח הפנימי של הארגז בטיפול במשחק בחול בגישה יונגיאנית", מזכיר לנו שקיימים היבטים רבים לגוונים השונים במשפחת הצבע הכחול, לכל אחד הילה ספציפית שעשויה להשפיע על כיוון הנפש בתהליך של המטופל במשחק בחול.

המאמר של דפנה רוזין, "כאן בונים! מאבקו של ילד לחיזוק יסודות נפשו באמצעות טיפול במשחק בחול" מתאר תהליך טיפולי עם ילד שנולד טרם זמנו, ונאבק להתגבר על קשיי התפתחות שליוו אותו על ידי "טיהור" של המים במגש החול, כמטאפורה לניקוי וטיהור היבטים נפשיים במעמקי נפשו (הגרסה העברית מופיעה גם בכתב העת "בין המילים").

מאמר אונליין של ד"ר רובין צייגר: "עצים ושורשים: ריקוד משותף ביער המשחק בחול", מתבונן באווירת האחדות החיובית של הכנס הבינלאומי ה-26 בירושלים, כאשר סוף סוף נפגשו מטפלים מרחבי העולם פנים אל פנים לאחר שנים של בידוד עקב מגפת הקורונה.

[Journal of Sandplay Therapy](#)

[כתב העת "בין המילים"](#)

הטרנספורמציה של החול - רלפקציה של סטודנטית חדשה בתכנית הצפונית

מאת עדאלה חלבי, דלית אל-כרמל

תמיד חששתי ואפילו נגעלתי מהמגע של החול, עד שהגיע היום שעשה בי מהפך שאין לתאר אותו במילים.

זה היה לפני שנתיים כשעברתי השתלמות בארגז חול, ואז בפעם הראשונה נגעתי בחול בהנאה ובהתרגשות.

החול הרטוב הביא אותי למקומות שלא ידעתי עליהם מקודם.

הבחירה במיניאטורות, ולמען הדיוק הרגשתי שהמיניאטורה היא זו שבוחרת בי, אפשרה בחירה ממקום לא מאיים ולא שיפוטי, שאינו מעיד על כישרוני או על אי-כישרוני האומנותי.

בנוסף, הידיעה שהעיסוק בארגז החול מביא אותי ללא-מודע, יחד עם המודעות שלי לטבע הדברים, גרם לי להתאהב בארגז החול ולרצות ללמוד, להעמיק ולהתמקצע.

בשל כך התחלתי להשלים את מה שנדרש ממני לצורך קבלה ללימודים.

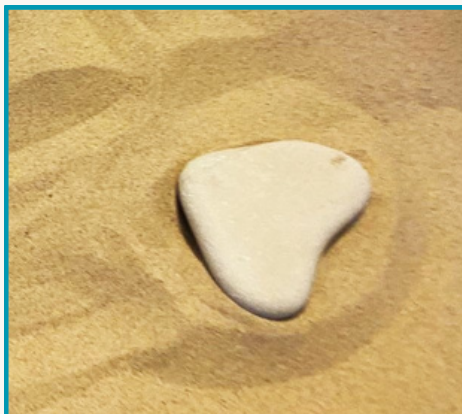
נהייתי מהתהליך האישי שעברתי, התחלתי לעבוד בארגז החול גם עם המטופלים שלי בבית הספר ונוכחתי שוב לדעת שזה עולם קסום במלוא מובן המילה.

המטופלים נהנו מהמגע עם החול, מהמקום הלא מאיים ומהשקט שנוצר בחדר שמאפשר להם להיות רק עם עצמם.

אחרי שסיימתי את כל ההשלמות התחלתי את לימודי (שנה ראשונה) אצל יעל ורובין הנהדרות. ההגעה למפגשים היתה מלווה בהרבה התרגשות, סקרנות והתפעלות.

הן העשירו אותנו בידע, ענו בסבלנות על כל השאלות שלנו ונתנו את כל כולן למען העשרה והתמקצעות.

מודה להן על שנה נפלאה שאין כמותה וכולי התרגשות לקראת השנה הבאה.

קול קורא עבור הגיליונות הבאים:

כיתבו מאמרים על סימבולים או נושאים מעניינים אחרים
הציעו רעיונות לעתיד, חדשות ועדכונים
זרקור על מטפלת מסוימת, ועוד...

CALLING ALL OF YOU:

Write articles on symbolism and other topics of interest.

Suggest future topics, news, updates or people to spotlight.

שילחו לדפנה: daphnarosin@gmail.com

או לרובין: rbzeiger@yahoo.com

תרגום, עיצוב עריכה והגהה: דפנה רוזין

